

УДК 070 : 174

ПРОБЛЕМА СУРЖИКУ В КОНТЕКСТІ МОВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЖУРНАЛІСТА

Ольга Сухомлин

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут журналістики,
вул. Мельникова, 36/1, 04119, Київ, Україна, e-mail: journ@univ.kiev.ua*

Розглянуто проблему суржику в контексті журналістської грамотності. Зосереджено увагу на багатоаспектному функціонуванні суржику в мові ЗМІ та його впливові на мовну толерантність журналістських текстів.

Ключові слова: толерантність, мова ЗМІ, суржик, мовна культура.

Сучасні засоби масової інформації функціонують у так званій «стихії живої мови», що створює сприятливі умови для поблажливого ставлення журналістів до свого мовлення. У ситуації, коли журналісти активно не гребують жаргонізмами, арго, вульгаризмами та суржиком, виникає потреба говорити про проблеми мовної освіченості журналістів, де демократизму та динамізму професійного мовлення протистоїть невігластво. Мовна культура охоплює такі місткі поняття, як культура мислення, мовна свідомість та мовне самовідчуття. Журналістам, які є (чи то пак — повинні були б бути) чи не найфаховішими мовцями, варто усвідомити, що мовна культура є нічим іншим, як виявом рівня їхньої освіченості, у тому числі й професійної самодостатності. На жаль, мовно-культурна освіта, тобто «постійна потреба удосконалювати власну літературну мову, збагачувати індивідуальний словник новими словами, крилатими висловками, літературними цитатами, активно використовувати граматичну стилістику» [15] залишається перевагою меншості журналістів. Натомість «розкутість працівників сучасних ЗМІ у висловленні думок» [3] позначається на якості журналістського тексту — друкованого, аудійованого чи візуалізованого.

На сучасному етапі розвитку суспільствознавчих наук та мовознавства намітилися тенденції до розгляду цілком самостійного та надзвичайно важливого феномена мовної толерантності. В широкому значенні мовну толерантність можна розглядати як термін, що є цілком протилежним за значенням до іншого — мовної агресії, тобто використання мовних засобів для висловлення неприязні, ворожості. Проте мовна толерантність є явищем надзвичайно високої суспільної тональності, а тому є досить складним і багаторівневим утворенням, що потребує детального аналізу та вивчення.

Мовна толерантність — це не тільки ретельне та уважне ставлення до вибору лексики журналістського матеріалу, хоча саме лексичний рівень функ-

ціонування цього явища дає найбагатший матеріал для дослідження. Водночас мовна толерантність не приймає навіть манери мови, що ображає будь-чиє самолюбство або честь. Мовна толерантність як складова мовної культури багато в чому є відповіддю на запит основних критеріїв та норм літературної мови. Крім того, варто враховувати особливі ознаки етнополітичного поля України, а саме той факт, що, по-перше, кількісно найбільший етнос — українці — мають дискримінований статус рідної мови, а по-друге, асиміляційну загрозу становить не етнічна більшість, а етнічна меншість — росіяни (йдеться про асиміляцію в російську культуру, зокрема й в етнокультурному — мовному — аспекті) [5]. На тлі згаданих вище реалій можна стверджувати, що суржик, який як явище поширюється в українському суспільстві, а відтак і в українському медійному просторі, потребує окремих нагальних студій у контексті мовної толерантності, адже він все більше набуває ознак загрози становленню повноцінного демократичного суспільства, в якому найголовнішою цінністю є права та свободи громадян.

Українська літературна мова на сучасному етапі характеризується відчутною лібералізацією норм: збільшується варіативність мовних одиниць і слововживання в цілому, розхитуються мовностилістичні та правописні норми, послаблюються та розмиваються стильові та стилістичні обмеження [6]. На цьому загальному ослабленому мовному тлі посилюється функціонування інтерферем, тобто мовних елементів та різних засобів, що не відповідають літературній нормі. Інтерферемність може підстерігати небалого мовця на фонетичному рівні (спотворення звукового комплексу, оформленого як слово, окремого звуку, наголосу), морфологічному (плутанина граматичних форм, нечітке розрізнення граматичного значення слів, неправильне словотворення), синтаксичному (порушення у граматичній організації словосполучень та речень) та ін. Нагромаджуючись, інтерферемі утворюють різні комбінації, і — як наслідок — мова втрачає свою правильність і врешті перетворюється на суржик.

Вивченням цієї проблеми займалися провідні мовознавці: О. Сербенська [12], М. Яцимирська [15], Л. Масенко [7], [8], [9], Р. Мацюк [10] та інші, виділяючи різновиди суржика, визначаючи сфери його функціонування та аналізуючи його загальнокультурні та лінгвістичні ролі. Окремих досліджень проблеми суржика у контексті мовної толерантності, на жаль, немає, проте деякі вчені — О. Кривицька [5], І. Лисакова [17], О. Неупокоева [20], Г. Семьонова [21], Т. Чиньонная [23], Р. Вафеев [16], М. Запрягаева [17], Т. Чеботнікова [22] та інші — частково торкалися цієї проблеми у своїх студіях.

Підходи до вивчення суржика, які пропонують наукові джерела, констатує Олександра Сербенська: «соціолінгвістичний, психологічний, лінгвістичний, педагогічний, естетичний», зокрема зазначаючи можливість виокремлення й політичного аспекту: «якраз суржикомовним буває складно визначити свою національну належність, вони легше піддаються різним політичним впливам і, усвідомлюючи свою другосортність — а в цьому їм всіляко й дуже фахово «допомагають», — переходять у категорію російськомовного населення» [12]. У контексті лінгвістичного аналізу мовознавці зазначають деякі відносно сталі характеристики явища «суржик». Автор пропонує виділити основні, а саме: 1) *штучність*, тобто суржик є неорганічним поєднанням елементів різних мов; ця ознака впливає вже з самого визначення явища «суржик», що його наводять довідкові видання [1]; 2) *мінливість* суржика; для прикладу, Лариса Масенко

зауважує, що «навіть найменш підвладний змінам граматичний кістяк мови в суржику розхитаний і плинний. А вже фонетичні варіанти слів настільки різняться, що лишається проблематичною сама можливість встановлення чітких фонетичних характеристик цієї субмови» [10]; 3) *вторинність*, тобто разом із запозиченням елементів мов, з яких суржик утворився, він успадковує і певні закони функціонування цих мов, своєю чергою така мішанина породжує свої так звані «правила утворення безладу». Існує навіть думка, яку відстоює професор Гарвардського університету Майкл Флаєр, що суржик — це самостійна «низька» мова зі своєю граматичною та фонетичною системою [12].

Мовна толерантність — поняття протилежне за значенням до іншого — мовної агресії, тобто використання мовних засобів для демонстрації неприязні, ворожості, манера мови, що ображає будь-чиє самолюбство, честь. Використання суржику професійними мовцями — журналістами — це вияв неповаги до своєї аудиторії, а отже, мовна агресія щодо своїх читачів, глядачів чи слухачів.

Стилістичною домінантою в пресі останнього десятиліття були прецедентні тексти та вульгарні жаргонізми. Конфронтація в розмовному стилі — це завжди показник поведінкових намірів. У ЗМІ часто пропагується агресія та інтолерантність, абсолютизується в масовій свідомості протест та нетерпимість як єдині способи досягнути справедливості через свідоме нехтування та руйнування цінностей співіснування та співпраці своїх та чужих. Семантика толерантності як комунікативно-прагматичної категорії пов'язана з терпимістю до «чужого», «іншого», а відповідно, в поведінці — з пошуком компромісу та неналаштованістю на конфлікт [18]. Суржик як чужорідне і неприйнятне з точки зору норм літературної мови утворення є механізмом зниження толерантного звучання журналістського матеріалу, адже мовна толерантність передусім повинна керуватися внутрішніми нормами та законами функціонування мови. Варто зауважити, що пуризм — це інша крайність, адже «в цілому розмовність публічного мовлення є радше завоюванням демократії, ніж показником кризовості мовленнєвої і тим більше мовної ситуації» [21].

Отже, мірилами якості виступають норми, утверджені культурою мови: лексичні (розрізнення значень та семантичних відтінків слів, закономірності лексичної сполучуваності), граматичні (вільне володіння граматичними категоріями, формами та значеннями, граматичною організацією словосполучень та речень), стилістичні (доцільність використання мовно-виражальних засобів у конкретному лексичному оточенні, відповідній ситуації спілкування), орфоепічні (вимова), орфографічні (написання). Поняття «літературна мова» базується на розумінні та сприйнятті поняття «мовної норми». Норма, за визначенням О. Пономарева, є сукупністю загальноновизнаних мовних засобів, що вважаються правильними та зразковими на певному історичному етапі. Одним із показників досконалості кожної літературної мови є сталість норм. Цій zasadі не суперечить така риса норми, як історична змінність [11]. Суржик, як уже хронічна неміч нашої мови, активно функціонує у межах кожної з норм. Кожен з аспектів, в яких ми розглянемо функціонування суржику на журналістських теренах, свідчить про певний вплив на ситуацію з мовною толерантністю журналістів, що тією чи іншою мірою залежить від інтерферемних елементів у тексті.

Аспект перший. Лексичний. Суржик як сукупність елементів двох або більше мов, об'єднаних штучно, без дотримання норм літературної мови [1], первинно існував у лексичному вимірі, оскільки лексика — «найменш консер-

вативний елемент мовної системи» [13]. Першими запозиченнями були слова на позначення побуту та звичаїв сусідів, тобто так званої маргінальної лексики (тут важливо не плутати з екзотизмами — словами, що називають поняття й реалії з життя певного народу або групи народів; відмінність полягає у тому, що екзотизми не мають відповідника через відсутність позначуваної реалії у житті носіїв іншої мови, тоді як інтерферома є уведення в мову паралельної «чужої» назви для поняття навзамін рідній, автентичній: «забор» замість українського «паркан», «ступенькі» замість українського «східці»). У цьому контексті можна було б наводити безкінечний ланцюг прикладів зі ЗМІ від примітивних «утюгів» та «клякв» аж до «мова йдеться», адже на лексичному рівні суржик є найпомітнішим. І саме в лексичному аспекті суржик виходить за рамки традиційного визначення як українсько-російська мовна мішанина, адже українська мова прикро «уражується» не тільки російськими, але й польськими, англійськими, німецькими лексемами. «Якщо додати сюди американізми, то є всі підстави твердити про маргінальність нашого мовного життя» [12].

Окремої уваги потребує американізація мовного простору українських ЗМІ: українсько-американський суржик вже став самостійним явищем нашого медійного простору: римейки, юзери, тінейджери, лузери, райтери заповнили наші екрани та шпальти.

Що ж до «класичного» українсько-російського суржика, то тут варто говорити про цілі системи інтерферемних конструкцій. Наприклад, останнім часом дедалі частіше трапляється такий вислів, як «законослухняні громадяни» (українською органічніше було б сказати «законопокірні», «лояльні», «свідомі»). Такі покручі, як «мені повезло» (замість «мені пощастило»), «ні в якому разі» (замість «у жодному разі»), «співпадати в часі» (замість «збігатися в часі») та ін. не тільки засвідчують мовне невігластво автора, вони засмічують та лібералізують літературну мову, розхитують її норми. Далі: «результати податкових перевірок не примусять довго чекати» (укр. «не забаряться»); «по праву на це місце претендували» (правильно «справедливо»); «питається, яка вартість такого договору» (російське «спрашивается», треба було перекласти варіантом складнопідрядного речення, головна частина якого — «Постає питання...»).

Русизми набули ознак традиційних елементів української мови, особливо у сфері ЗМІ. Причини передусім історичні: «Витіснення української мови з багатьох сфер публічного спілкування призводило до нехтування її функціональними можливостями, до «завмирання» багатьох природних форм вираження, на зміну яким за умов потужного тиску зросійщення приходили форми спотворені, аж до так званого суржика» [2]; «Державна машина стала вимагати вживання певних форм і забороняла вживати інші. Заборонялося вживати питомі українські форми — такі, як «просвіта», «живе срібло», «тедзь» тощо. Натомість вимагалось вживати форми, штучно скопійовані з російської мови. За останні 65 років українська мова «збагатилася» такими перлами: «блискавковідвід», «гірничорятувальний», «лікарняний лист», «марнославство», «мовленевий етикет», «община», «площа січіння», «показання свідків», «правляча верхівка», «променепереломлюваний», «швидкопсувний» тощо» [4]. Є причина й банальна, та від того не менш болюча: «Київське урбаністичне середовище створює психологічно комфортні умови для російськомовної частини населення і дискомфортні для тих, хто зберігає вірність рідній мові. Говорити українською в усіх ситуаціях міських контактів означає повсякчас долати опір мовного

середовища. Можна сказати, що мовно-культурна атмосфера наших міст зробила російську мовою пристосування, а українську — мовою протистояння» [7]. Саме в такому контексті чи не найяскравіше простежується роль суржика в зниженні мовної толерантності журналістського матеріалу. Інтерферемні елементи в такому разі набувають значення образи читача-глядача, адже вживання професійним мовцем суржика є свідченням журналістської недбалості, неуважності, байдужості та зневаги до аудиторії.

Другий аспект. Граматичний. Лексичні інтерферери не такі підступні, як ті, що функціонують на рівні граматики. Так званий граматичний суржик, тобто такий, що стосується будови мови (будови і форми слова, речення і словосполучення) небезпечний тим, що втручається у внутрішню систему мови. Таке втручання дестабілізує основні закономірності функціонування мови, руйнує підвалини, на яких надбудовується уся складна структура загальноприйнятих мовних правил та законів. Не завжди пересічний глядач, слухач або читач може розпізнати граматичні інтерферери, натомість щоденний суржик ЗМІ виховує у ньому недбалість до своєї мови. Прикладів граматичного невігластва українських ЗМІ можна навести аж надто багато, тому зупинимось на найпоширеніших категоріях інтерферером.

Розповсюдженим недоліком, що спотворює українську мову у ЗМІ, є плутанина з родом та числом іменників. Якщо більшості журналістів вдалося запам'ятати українського собаку, який наполегливо відстоював і таки відстояв свій чоловічий рід, то вже з папугою — значно складніше: перетворився на ідіому неправильний переклад «*Клуб Білий Пануга*» (тим часом як цей птах в українській мові тільки жіночого роду). У нашому медійному просторі можна натрапити й на такі словесні витвори, як «*пани міністри*» (хоча малися на увазі не представники панівного класу, а множина у звертанні безвідносно до класової належності; правильно «*панове*»); «*невидимі чорнила*» (тоді як «*чорнило*» середнього роду). На жаль, навіть з прикметниками, а саме зі ступенями їх порівняння не всі журналісти можуть дати раду у своїх матеріалах. Тому й маємо: «*версія законопроекту продуманіше та більш зваженіша*», «*щодня ситуація на ринку м'ясопродуктів стає краще*», «*хто з них найкраще*».

До окремої категорії помилок, які мають масовий характер, можна зарахувати помилки, викликані несприйняттям українських закінчень та наголосів при відмінюванні різних частин мови та керуванні: «*їм зацікавилися компетентні органи*» («*ним*»), «*подякувати вас*» («*вам*»), «*запобігти нещасних випадків*» («*нещасним випадкам*»), «*приймати рішення по двом законам*» («*по двох законах*»), «*коли малюку дати іграшку, він неї вистачає*» (в останньому варіанті абсурдність фрази можна розгадати тільки методом логічних розмірковувань: вочевидь, автор цих рядків таким примітивним способом переклав рос. «*ее хватает*»).

Периферійною й надалі залишається форма кличного відмінка: «*пан професор, як ви можете відреагувати на закиди*» (потрібно «*пане професоре*»), «*Віктор Андрійович, як ви прокоментуєте вашу заяву*» (звісно, треба *Вікторе Андрійовичу*). Часто російськомовні журналісти, які намагаються «підкорити» українську мову, припускаються помилки щодо відмінювання українських чоловічих прізвищ на -ко, тому дуже поширеними стали варіанти: «*уряд Президента Ющенко*», «*група активістів звернулася до Віктора Ющенко*», «*експер-*

ту Андрію Коваленко вдалося довести неприпустимість запропонованих заходів».

Незнання українських суфіксів та префіксів, чергування кореневих голосних зумовлюють появу таких покручів, як *«релігійна сім'я»*, *«десять тисяч евакуйовано з місць катастрофи»*, *«біблейські істини»*, *«баночне пиво»*, *«почнуть судороги в енергетичному секторі»*, *«експозиція відкривається у центральному виставочному залі»*, *«кубок Великого шлему»* та ін. (правильно було б мовити *«релігійна»*, *«евакуйовано»*, *«біблійні»*, *«банкове»*, *«почне судомити»*, *«у виставковій залі»*, *«шолому»*) [10].

Викорінення «граматичного» суржика з матеріалів майбутніх журналістів — це нагальна потреба, проте можна прищепити лише потребу підвищувати рівень своєї освіченості, а не саму освіченість як таку. Варіантом мотивації до цього має стати постійне та наполегливе демонстрування та коментування прикладів недолугого користування професійною мовою.

Третій аспект. Стилістичний. Як пише В. Костомаров: «Характеризуючи сьогоденний стилістичний смак, слід зазначити, що не просто насичення мови сумнівними словами і зворотами малюється його сутністю, але й загальна свобода, не просто зняття заборони, але принциповий допуск будь-яких у даному випадку відповідних засобів виразу у мові газет. Іншими словами, він (тобто смак) характеризується ставкою на змішання, суміщення, зчленування будь-яких одиниць мови, на неоднорідність мовної форми спілкування, на гетерогенність кожного окремого тексту» [6]. Звісно, така мішанина не сприяє підвищенню рівня національної культури. Суржик розмиває стильові межі журналістських текстів, перетворюючи матеріали професійних мовців на «вуличну» балаканину. Недбале використання (іноді навіть одного) слова не тільки знижує дієвість та ефективність тексту, але й впливає на оцінку авторитетності висловлювання та рівня професіоналізму журналіста. Незнання норм та правил літературної мови не звільняє автора від відповідальності перед адресатом за спотворення мови, нехай навіть несвідоме [19].

Суржик у журналістському тексті порушує функціонально-стильову систему, унеможливує стилістичну диференціацію засобів вираження. У контексті стилістики варто говорити й про так званий «суржик для інтелігенції» [10], тобто той масив лексики, який більшістю словників вводиться до мовного обігу, проте за пильнішого аналізу все ж виказує свої стилістичні вади. Йдеться насамперед про використання синонімів: «радувати» (можна й «тішити»), жирне молоко (а є й такі варіанти «мастке», «масне», «ситне»), «жителі» (а чи не краще « мешканці») та ін. Звичайно, деякі питомо українські варіанти не є такими поширеними, проте кому ж братися за стилістичне збагачення, а подекуди — «опритомнення», нашої мови, як не журналістам.

Четвертий аспект. Орфоепічний. Незважаючи на те, що мова — це звукова система, багато журналістів легковажать у поводженні зі звуком. У той же час В. Різун застерігає: «Звукова матерія мови має критичну точку впливу субстанції на зміст висловлювання. Як тільки звук спотворюється до невпізнання — губиться зміст, а спілкування стає неможливим». Журналісти ж регулярно забувають основні правила наголошення та вимови, тому й спостерігаємо такі мовні покручі, як: *«товари подарожчали»*, *«пагодження з урядом»*, *«Хельсінкі»*, *«Чірнобль»*, *«ханьба»*, *«міністерством рекомендується»*, *«увага світу»* та ін.

Однією з найважливіших характеристик літературної мови є взаємодія писемного (книжного) та розмовного мовлення, проте українська мова не повністю відповідає цьому параметру. «Це засвідчує нинішній занепад культури українського мовлення, спричинений порушенням балансу у співвідношенні двох зазначених форм існування мови» [8]. Російська мова активно витісняє українську з побутової сфери усної комунікації, відсутність мовленнєвого середовища значно ускладнює процес оволодіння нею. «Нині процеси спонтанної й офіційної суржикізації настільки замулили живомовні народні джерела, що звертатися у справі нормування літературної мови до уснорозмовної бази... слід із великим застереженням» [8]. Там, де журналіст втрачає пильність, з'являється «фекання» та «акання». Біда в тім, що незнання елементарних, первинних, правил української орфоєпії більшість медійних мовників не вважає недоліком.

П'ятий аспект — орфографічний. На щастя, орфографія найменш уражена суржиком у вимірі мовлення ЗМІ. Комп'ютеризація журналістського фаху дає змогу частково вирішити проблему правильного написання.

Підсумовуючи вищенаведене, мусимо визнати, що маємо критичну ситуацію з поширенням суржиків у українській мові. Демократизація норм та лібералізація мовних законів неминує провокує занепад літературної мови. ЗМІ набувають ознак не вихователів та пропагандистів вищої культури, а стають смітниками неякісної «низької» мови. Проникнення суржиків до фахової мови журналістів розхитує норми української мови, засмічує і лібералізує її. Суржик сприяє дестабілізації та розмиванню стилів, що своєю чергою провокує руйнування самої структури мови.

З лексико-семантичного та стилістичного рівнів суржик легко перекочував на рівні орфоєпії та граматики, втрутившись у мовну систему. Підступність суржиків виявляється у тому, що непрофесійний мовник не завжди може розібратися в наявності у тексті інтерферентних одиниць та конструкцій, а тому й беззастережно долучає їх до свого словника. А тут уже йдеться про загальну культуру аудиторії, яку частково покликано формувати ЗМІ.

Культура мовної толерантності набуває значення надзвичайно важливої складової культури суспільства в цілому. Журналістський суржик знищує ознаки мовної толерантності тексту, адже невігластво професійного мовця — це завжди неповага до аудиторії. Крім суржиків, варто пам'ятати й про інші передумови мовної толерантності журналістських матеріалів. Навіть активна авторська позиція журналіста не можна виправдовувати надмірну категоричність висловлювань, що дуже часто переходить межі етики. Одним із принципів запобігання появи інтолерантних елементів у журналістському тексті є культура полеміки, діалогу, повага до думки опонента, визнання та практичне втілення принципів толерантності. Поряд з формуванням дискурсу гуманізму, поваги іншого та визнання невідворотної та необхідної інакшості, коректності та спільної відповідальності, налаштованості на згоду через діалог, мовна толерантність повинна базуватися на основних законах культури мови, в межах якої йдеться про саме явище толерантності.

-
1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.

2. *Дзюба І.* Починаймо з поваги до себе. Статті, доповіді. — К.: Просвіта, 2002.
3. *Єрмоленко С.* Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. — К., 1999.
4. *Караванський С.* Пошук українського слова, або Боротьба за національне «я». — К.: Видавничий центр «Академія», 2001.
5. *Кривицька О.* Фактор толерантності в системі етнокультурної комунікації в Україні // *Образование в многокультурном обществе: традиции и инновации. Материалы V международного семинара 22-24 мая 2006 года.* — Севастополь: Сеть культурного обмена и межэтнического доверия, 2006. — С. 137–142.
6. *Линник Н.* Вживання зниженої лексики у мові ЗМІ та її вплив на норми літератури. — www.nbuv.gov.ua
7. *Масенко Л.* Мова і політика. — К., 1999.
8. *Масенко Л.* Мовно-культурна ситуація в Україні (Соціопсихологічні чинники формування) // *Дивослово.* — 2001. — №10. — С. 7–10.
9. *Масенко Л.* Слово писане — слово мовлене // *Дивослово.* — 2003. — №2. — С. 22–24.
10. *Мацюк Р.* Суржик для інтелігенції: довідник з історії найновішого поступу 1998 — 2001. — Л., 2002.
11. *Пономарів О.* Стилiстика сучасної української мови. — К.: Либiдь, 1993.
12. *Сербенська О.* Суржик: «низька мова», безлад чи мовна патологія? // *Мовні конфлікти та гармонізація суспільства. Матеріали наук. Конференції 28-29 травня 2001 р.* — К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002.
13. *Сучасна українська мова: Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О.Д.Пономарева.* — 2-ге вид., перероб. — К.: Либiдь, 2001.
14. *Флаєр М.* Суржик: правила утворення безладу // *Критика.* — 2000, червень — С. 16–17.
15. *Яцимирська М.* Культура фахової мови журналіста. — Л.: ПАІС, 2004.
16. *Вафеев Р. А.* Особенности языка современных СМИ // *Средства массовой информации в современном мире. Петербургские чтения: Тезисы межвузовской научно-практической конференции / Под ред. В. И. Конькова.* — СПб.: Роза мира, 2005. — С. 71–72.
17. *Запругаєва М. Я.* Языковые средства речевой агрессии в воронежской предвыборной прессе // *Средства массовой информации в современном мире. Петербургские чтения: Тезисы межвузовской научно-практической конференции / Под ред. В. И. Конькова.* — СПб.: Роза мира, 2005. — С. 79–80.
18. *Лысакова И. П.* Современные СМИ: от конфронтации к толерантности? // *Средства массовой информации в современном мире. Петербургские чтения: Тезисы межвузовской научно-практической конференции / Под ред. В. И. Конькова.* — СПб.: Роза мира, 2004. — С. 131–132.
19. *Молчанова М. М.* Речевые аномалии в медиатексте // *Средства массовой информации в современном мире. Петербургские чтения: Тезисы межвузовской научно-практической конференции / Под ред. В. И. Конькова.* — СПб.: Роза мира, 2004. — С. 135–136.
20. *Неупокоева О.* Коммуникативный конфликт в СМИ // *Средства массовой информации в современном мире. Петербургские чтения: Тезисы межву-*

- зовской научно-практической конференции / Под ред. В. И. Конькова. — СПб.: Роза мира, 2004. — С. 135–136.
21. *Семенова Г. П.* Фразеология в общественно-политическом дискурсе современной России // Средства массовой информации в современном мире. Петербургские чтения: Тезисы межвузовской научно-практической конференции / Под ред. В. И. Конькова. — СПб.: Роза мира, 2004. — С. 141–143.
 22. *Чеботникова Т. А.* СМИ и проблемы культуры речи // Средства массовой информации в современном мире. Петербургские чтения: Тезисы межвузовской научно-практической конференции / Под ред. В. И. Конькова. — СПб.: Роза мира, 2005. — С. 107–108.
 23. *Чиненная Т. Ю.* Толерантность как практический принцип радиовещания (анализ программ дагестанского радио) // Средства массовой информации в современном мире. Петербургские чтения: Тезисы межвузовской научно-практической конференции / Под ред. В. И. Конькова. — СПб.: Роза мира, 2004. — С. 366–367.
 24. *Юрков А. А.* Этические ракурсы публицистики // Средства массовой информации в современном мире. Петербургские чтения: Тезисы межвузовской научно-практической конференции / Под ред. В. И. Конькова. — СПб.: Роза мира, 2005. — С. 66–67.

THE PROBLEMS OF SURJYK IN THE CONTEXT OF JOURNALISTIC LINGUISTIC TOLERANCE

Olga Sukhomlyn

Kyiv Taras Shevchenko National University,
Institute of Journalism
Melnykova str. 36/1, 04119 Kyiv, Ukraine
Tel. office: (044) 211-44-01
Tel. mob.: (050) 339-71-05
E-mail: zukerman@ukr.net

This article enlightens the problem of the surzhyk in the context of the journalistic literacy. The author focuses her attention on the multilevel surzhyk operation in the mass media and its influence over linguistic tolerance in journalistic texts.

Key words: tolerance, language of mass-media, surzhyk, mixed Russian-Ukrainian dialect, linguistic culture.

**ПРОБЛЕМА СУРЖИКА В КОНТЕКСТЕ
ЯЗЫКОВОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ ЖУРНАЛИСТА**

Ольга Сухомлин

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
Институт журналистики
ул. Мельникова, 36/1, 04119 Киев, Украина
Тел. оф.: (044) 211-44-01
Тел. моб.: (050) 339-71-05
E-mail: zukerman@ukr.net

Рассмотрена проблема суржика в контексте журналистской грамотности. Сосредоточено внимание на многоаспектном функционировании суржика в языке СМИ и его влиянии на языковую толерантность журналистских текстов.

Ключевые слова: толерантность, язык СМИ, суржик, языковая культура.

Стаття надійшла до редколегії 17.09.2007

Прийнята до друку 14.04.2009